ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

Қарши шахри 2024 йил 26 июл

Қарши туманлараро иқтисодий судининг судьяси Ж.Ачилов раислигида, А.Назаровнинг котиблигида, даъвогар - «Indorama agro» МЧЖнинг жавобгар - "ЛОЧИНБЕК КАМОЛИ" фермер хужалигига нисбатан берган даъво аризаси буйича ишни даъвогар вакили — С.Исомов (ишончнома асосида), жавобгар вакили — раҳбар Х.Менглиев, Х.Юлдошев иштирокида, суд биносидаги очик суд мажлисида куриб чиқиб, қуйидагиларни

аниклади:

«Indorama agro» МЧЖ (кейинги ўринда — даъвогар деб юритилади) судга даъво ариза билан мурожаат қилиб, "ЛОЧИНБЕК КАМОЛИ" фермер хужалиги (кейинги ўринда — жавобгар деб юритилади) хисобидан 11 411 729 сўм асосий қарз ва суд харажатларини ундиришни сўраган.

Суднинг ажрими билан низонинг предметига нисбатан мустақил талаблар билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида Нишон туман қишлоқ хўжалиги бўлими ишга жалб қилинган.

Суд мажлисида иштирок этган жавобгар вакили акт сверкаси борлигини, қарзи йўқлигини, даъво асоссиз эканлигини маълум қилиб, даъво аризани рад этишини сўради.

Суд мажлисида иштирок этган даъвогар вакили даъво талабини қонуний куриб чикишни сўради.

Белгиланган тартибда олдиндан хабардор қилинган бўлсада, туман қишлоқ хўжалиги бўлими суд мажлиси мухокамасида вакил иштирокини таъминламади.

Мазкур холатда суд Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси (кейинги ўринда - ИПК)нинг 170-моддасига асосан ишни келмаган тараф вакилининг иштирокисиз кўриб чиқишни лозим топади.

Суд ишда иштирок этган шахсларнинг тушунтиришларини эшитиб, иш хужжатларини ўрганиб чиқиб, тўпланган далилларга хукукий бахо бериб, куйидагиларга асосан даъво талабини рад этишни лозим топади.

Иш хужжатлари ва суд муҳокамаси давомида аниқланган ҳолатлардан маълум бўлишича, тарафлар ўртасида 2021 йил 10 мартда 3300-сонли пахта хом ашёсини етиштириш ва етказиб бериш тўғрисида шартнома тузилган.

Мазкур шартномага кўра "Хўжалик" "Харидор" га 15,5 гектар ер майдонидан 38,8 тонна пахта хом ашёсини топшириш мажбуриятини, «Харидор" эса "Хўжалик" ни ушбу шартномада белгиланган тартибда етиштирилган маҳсулотни қабул қилиб олиш ва унинг ҳақини тўлаш мажбуриятини олган.

Даъвогар томонидан тасдиқланган солиштирма далолатномага кўра жавобгар томонидан пахта хом-ашёси тўлик топширилмасдан, якуний хисоб-

китоб бўйича ёпилмаган қарздорлик қолган.

Бирок, тарафлар томонидан 2024 йил 25 июлда тасдиқланган солиштирма далолатномага кура карздорлик мавжуд эмаслиги курсатилган.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 55-моддасига асосан ҳар ким ўз ҳуқуқ ва эркинликларини қонунда тақиқланмаган барча усуллар билан ҳимоя қилишга ҳақли.

Хар кимга ўз хукук ва эркинликларини суд орқали химоя қилиш, давлат органларининг хамда бошқа ташкилотларнинг, улар мансабдор шахсларининг қонунга хилоф қарорлари, ҳаракатлари ва ҳаракатсизлиги устидан судга шикоят қилиш ҳуқуқи кафолатланади.

Хар кимга бузилган хуқуқ ва эркинликларини тиклаш учун унинг иши қонунда белгиланган муддатларда ваколатли, мустақил ҳамда холис суд томонидан кўриб чиқилиши ҳуқуқи кафолатланиши белгиланган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси (кейинги ўринда — ФК деб юритилади)нинг 234-моддасига мувофик мажбурият фукаролик хукукий муносабат бўлиб, унга асосан бир шахс (карздор) бошка шахс (кредитор) фойдасига муайян ҳаракатни амалга оширишга, чунончи мол-мулкни топшириш, ишни бажариш, хизматлар кўрсатиш, пул тўлаш ва ҳоказо ёки муайян ҳаракатдан ўзини сақлашга мажбур бўлади, кредитор эса қарздордан ўзининг мажбуриятларини бажаришни талаб қилиш ҳуқуқига эга бўлади. Мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

ФКнинг 236-моддасига кўра мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонунчилик хужжатлари талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак эканлиги.

Ушбу Кодекснинг 465-моддасига асосан контрактация шартномасига мувофик кишлок хужалиги махсулотини етиштирувчи кишлок хужалиги махсулотини кайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид киладиган шахсга - тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни кабул килиш (кабул килиб туриш), унинг хакини шартлашилган муддатда белгиланган бахода тулаш (тулаб туриш) мажбуриятини олади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Махкамасининг 2003 йил сентябрдаги 383-сонли қарори билан тасдиқланган «Қишлоқ хўжалиги тайёрлов, махсулотлари етиштирувчилар билан кўрсатиш хизмат ташкилотлари ўртасида шартномалар тузиш, уларни рўйхатдан ўтказиш, бажариш, шунингдек уларнинг бажарилиши мониторингини олиб бориш тўғрисида»ги талаби бўйича хўжалиги тартиби Низом кишлок махсулотларини контрактация шартномасида белгиланган тартибда бажарилиши лозим.

ИПКнинг 66-моддасига мувофик иш бўйича далиллар ушбу Кодексда ва бошка конунларда назарда тутилган тартибда олинган фактлар ҳақидаги маълумотлар бўлиб, улар асосида суд ишда иштирок этувчи шахсларнинг

талаблари ва эътирозларини асословчи холатлар, шунингдек низони тўгри хал килиш учун ахамиятга эга бўлган бошка холатлар мавжудлигини ёки мавжуд эмаслигини аниклайди.

ИПКнинг 68-моддасига кўра ишда иштирок этувчи хар бир шахс ўз талаб ва эътирозларига асос бўлган холатларни исботлаши шарт.

Ушбу кодекснинг 74-моддасига мувофик суд далилларга ишнинг барча холатларини жамлаб, уларни суд мажлисида конунга амал килган холда хар томонлама, тўлик ва холис кўриб чикишга асосланган ўз ички ишончи бўйича бахо беради. Хар бир далил ишга алокадорлиги, макбуллиги ва ишончлилиги нуктаи-назаридан, далилларнинг йигиндиси эса етарлилиги нуктаи-назаридан бахоланиши лозим. Агар текшириш натижасида далилнинг хакикатга тўгри келиши аникланса, у ишончли деб тан олинади.

ИПКнинг 118-моддасига асосан суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилиши лозим.

"Давлат божи тўғрисида"ги Қонунга мувофик иктисодий судларга бериладиган мулкий хусусиятга эга даъво аризаларидан даъво бахосининг 2 фоизи микдорида, бирок базавий хисоблаш микдорининг 1 бараваридан кам бўлмаган микдорда давлат божи тўланади.

Юқоридагиларга кўра, суд даъво талабини рад этишни, давлат божи ва почта харажатини даъвогар зиммасида қолдиришни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Фукаролик кодексининг 8, 234, 236, 437, 465-моддаларини ҳамда Иқтисодий процессуал кодексининг 66, 68, 72, 74, 118, 170, 176, 186-моддаларига асосан суд

қарор қилди:

Даъвогарнинг даъво талаби рад этилсин.

Давлат божи ва почта харажатини даъвогар зиммасида колдирилсин.

Хал қилув қарорининг нусхалари тарафларга юборилсин.

Мазкур ҳал қилув қароридан норози томон бир ой ичида апелляция тартибида шикоят бериши (протест келтириши) мумкин.

Судья Ж.Ачилов

